

Ю. Г. Ковбаско,

Прикарпатський національний університет імені В. Стефаніка, м. Івано-Франківськ

ГРАМАТИКАЛІЗАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДЛЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ГРАМАТИЧНОЇ ТРАНСПОЗИЦІЇ

Стаття присвячена вивченню явища граматикизації службових слів в сучасній англійській мові, на прикладі темпоральних та локативних прийменників. Визначено три основні групи прийменників – первинні граматичні, складені однослівні та комплексні багатослівні та схеми їх граматикизації. Встановлено зв'язок між процесами граматикизації та функціонально-граматичної транспозиції.

Ключові слова: граматикизація, лексикалізація, транспозиція.

ГРАМАТИКАЛИЗАЦИЯ КАК ПРЕДПОСЫЛКА ДЛЯ ФУНКЦИОНАЛЬНО-ГРАММАТИЧЕСКОЙ ТРАНСПОЗИЦИИ

Статья посвящена изучению явления грамматикализации служебных слов в современном английском языке, на примере темпоральных и локативных предлогов. Определено три основных группы предлогов – первичные грамматические, сложенные однословные и комплексные многословные. Установлена связь между процессами грамматикализации функционально-грамматической транспозиции.

Ключевые слова: грамматикализация, лексикализация, транспозиция.

GRAMMATICALIZATION AS PRECONDITION FOR FUNCTIONAL AND GRAMMATICAL TRANSPOSITION

The paper focuses on the phenomenon of functional words grammaticalization in Present day English. The object of investigation is represented by temporal and local prepositions. Three main groups of prepositions, namely primary grammatical, compound one-word and complex multi-constituent have been singled out. The relationship between the processes of grammaticalization and functional and grammatical transposition has been revealed. The higher the level of grammaticalization is, the lower the transpositional potential of the lexeme is and vice versa. The above-mentioned groups of prepositions occupy different places on the «transposition-grammaticalization» scale. Thus, primary prepositions are highly grammaticalized units and therefore their transpositional potential is quite low. On the contrary, the level of grammaticalization of compound one-word prepositions is low and their transpositional potential is high. Complex multi-constituent prepositions are still undergoing the process of grammaticalization and at this stage it is impossible to estimate probable level of their transpositional potential.

Key words: grammaticalization, lexicalization, transposition.

Вивчення будь-якого явища чи процесу у лінгвістиці передбачає проведення його комплексного аналізу як з точки зору діахронного підходу, так і з огляду на синхронно-описові методи дослідження. Поєднання синхронної та діахронної перспектив дає змогу сформуванню цілісної картини становлення та функціонування мовної одиниці. Якщо «природу граматичних категорій мови слід розглядати з точки зору джерел, з яких вони розвиваються, а не кінцевого результату, до якого вони приходять після тривалого процесу граматикизації» [5, с. 303]. Водночас, утворені одиниці слугують відправною точкою для аналізу функціональних особливостей граматичних категорій у синхронному зрізі.

Саме значущість вивчення явищ у поєднанні синхронного та діахронного аспектів, та здатність одних граматичних процесів обумовлювати інші, що є важливим з огляду на діахронну перспективу, визначає **актуальність роботи**.

Предметом дослідження виступають функціональні та граматичні зв'язки, що поєднують процеси граматикизації та транспозиції в системі англійської мови.

Процес граматикизації, за своєю суттю, виступає незворотнім [5; 8; 15], тобто зміни, що мають місце на мовних рівнях утворюють однонаправлений вектор, який не може функціонувати у протилежному напрямі. Водночас, на синхронному етапі розвитку мови починають превалювати процеси протилежні граматикизації – спроби вже існуючих/щойно створених граматичних одиниць повернутися до своєї вихідної функції та ініціальної частини мови. Якщо граматикизація бере свій початок на морфологічному (поєднання афіксів тощо) та фонологічному (фонологічна ерозія тощо), а завершується на синтаксичному (утворення нової одиниці тощо) та семантико-прагматичному рівнях (набуття нового/уточнення старого значення), то зворотній процес, відповідно, розпочинається на синтаксичному та семантико-прагматичному рівнях, а закінчується на морфологічному та фонологічному.

Зокрема, процесом зворотнім до граматикизації прийнято вважати процес деграматикизації, коли одиниця втрачає граматичну функцію та набуває конкретного лексичного статусу, або коли граматична одиниця перетворюється назад у лексичну одиницю [16, с. 359], або ж коли залежний вираз отримує автономію [Lehman, 2002]. Відсутність чіткої типології процесу деграматикизації та виокремлення тільки її прикладів [6; 15] вказує на її гетерогенність як явища. Так, зустрічається отождолення процесів деграматикизації та лексикалізації [3, с. 69], чи синтаксичної лексикалізації та дифлексії [15, с. 277], чи експації [13, с. 141] тощо. На нашу думку, всі ці підходи є достатньо однобічними, адже вони фокусуються на остаточному переході одиниць зі службових частин мови до повнозначних, що ніяк не відповідає дійсності, оскільки існує значна кількість одиниць, що одночасно визначаються як службові, так і повнозначні. Ці підходи також спрямовані на аналіз лексичної одиниці саме на первинних рівнях – морфологічному та фонологічному (на перетворенні граматичної одиниці в лексичну), проте зворотній процес повинен розпочинатися там, де завершився процес граматикизації – на синтаксичному та семантико-прагматичному рівнях. Відповідно, зміни на цих рівнях слід визначати не як деграматикизацію чи лексикалізацію у їх традиційному розумінні (граматичний, лексичний чи морфологічний процеси), див. [7; 8], а радше як функціональний процес, який, перш за все, направлений на внутрішні семантичні (реалізація граматичною одиницею, функцій, притаманних іншим лексичним одиницям, зокрема самостійним частинам мови) та зовнішні синтаксичні зміни (використання службових частин мови у позиціях, властивих самостійним частинам) у вже граматикизованій одиниці.

Таким чином, увагу необхідно звертати не на зміну складу граматичної одиниці, що може зазнати структурної трансформації – перейти в іншу граматичну категорію та призвести до утворення нової лексичної одиниці у мові, а на функціональні зміни, що відбуваються на семантико-синтаксичному рівні та дають змогу одиниці одночасно реалізовувати функції як службової, так і повнозначної частини мови. Процесом, що охоплює такі зміни, на нашу думку, виступає функціональна транспозиція.

Явище транспозиції розглядається як «використання однієї мовної форми у функції іншої форми – її протичлена в парадигматичному ряді. У широкому розумінні, транспозиція – це перенос будь-якої мовної форми ..., у більш вузькому розумінні транспозиція, чи функціональна транспозиція, – це перехід слова (чи основи слова) з однієї частини мови в іншу чи його використання у функції іншої частини мови» [1, с. 519].

Метою роботи є дослідження взаємозв'язків між процесами граматикалізації та транспозиції саме в їх вузькому значенні, на основі двозначних темпоральних та локативних одиниць, що водночас визначаються як повнозначні (прислівники), так і службові частини (прийменники) мови, що й становитиме **об'єкт дослідження**.

Як процес граматикалізації, так і процес транспозиції у синхронно-діахронній перспективі, є тривалими, тобто належать до сфери діахронних досліджень, тоді як аналіз функціональних та граматичних зв'язків, що поєднують ці процеси, слід проводити з огляду на синхронний зріз. Робочою гіпотезою є припущення, що передумовою для виникнення функціонально-граматичної транспозиції на будь-якому синхронному етапі розвитку мови є діахронний процес граматикалізації лексичних одиниць [9, с. 27].

Дослідження прийменників як граматичних одиниць [2, 10, 11 та ін.] дають змогу виокремити три основні групи:

- первинні граматичні (PGP), наприклад: *in, to, by etc.*;
- складені однослівні (COWP), наприклад: *across, below etc.*;
- комплексні багатослівні (CMWP), наприклад: *in front of, in terms of etc.*;

Усі вони у тій чи іншій мірі зазнали впливу процесу граматикалізації. Рівень їх граматикалізації а у подальшому і транспозиції, безпосередньо залежить від шляхів та стадій граматикалізації.

Первинні граматичні прийменники – одиниці з існуючим граматичним значенням та функціями, тобто зазнали впливу виключно процесу «чистої» граматикалізації – модифікували/набули нові, послалили/послабили існуючі граматичні функції [2].

Загальна схема граматикалізації первинних граматичних прийменників виглядатиме наступним чином:

Рис. 1. Граматикалізація первинних граматичних прийменників

Загалом граматикалізація є діахронним процесом (**G(D)**) трансформаційні процеси якого відбуваються у різних синхронних періодах ($S_1 - S_N$). У мові в одному з синхронних зрізів виникає граматична одиниця – прийменник (**PGP**), який у ході розвитку мови зазнає впливу граматикалізації (**Transformations** _{MORPH-GRAM-FUNCT}) – обов'язково – на функціональному-граматичному рівні, факультативно – на фонологічному та морфологічному рівнях. На одному з синхронних етапів мови така одиниця завершує процес граматикалізації та починає функціонувати вже у модифікованому вигляді (**PGP_{MOD}**), який встановлюється у мові, що є проміжним результатом процесу граматикалізації.

Незворотність граматикалізації не дає змоги одиниці повернутися до попередньої форми/функцій тощо, проте відкриває широкі перспективи розвитку. Так, процес граматикалізації може:

- a) **Ø** – зупинитися та остаточно зафіксувати модифіковану одиницю у мові;
- b) **GRAM** – продовжитися та надалі звужувати чи модифікувати граматичне значення одиниці (граматикалізація);
- c) **LEXICAL** – трансформуватися у лексикалізацію та сприяти виникненню нової лексичної одиниці у мові (лексикалізація);
- d) **TRANSP** – перейти у транспозицію та сприяти функціонуванню існуючої граматичної одиниці у функції іншої частини мови (транспозиція).

Існування ряду можливостей для подальшого розвитку первинних граматичних прийменників пояснюється тим, що вони є основою для творення інших одиниць, а не похідними від вже існуючих лексем [10, 11].

Первинні граматичні прийменники проходять процес «чистої» граматикалізації, оскільки у ході трансформації одиниці відсутні будь-які лексичні впливи з боку інших одиниць мови, адже зміни, що мають місце є або внутрішньо-структурними (напр. морфологічні), або залежать від зовнішньо-структурних чинників (напр. синтаксична позиція у реченні). Так, П.М. Фогель прослідковує чітку паралель між рівнем граматикалізації та рівнем кореляції лексеми та синтаксичного слоту – чим вищим є рівень граматикалізації, тим сильнішим є зв'язок між лексемою та слотом, і навпаки [14, с. 260]. Цей фактор, на наше переконання, підвищує рівень граматикалізації одиниці, однак знижує її здатність до транспозиції, тобто існує пряма взаємозалежність між рівнем граматикалізації одиниці та її транспозиційним потенціалом, див. Рис. 2.

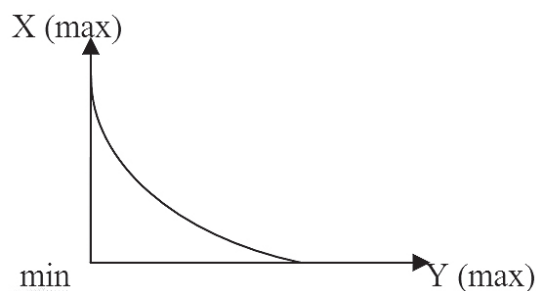

Рис. 2. Шкала «граматикалізації – транспозиції»

, де X – шкала на позначення рівня граматикалізації лексеми та її кореляції з синтаксичним слотом;

Y – шкала на позначення рівня здатності лексеми до транспозиції.

Можна зробити висновок, чим вище розташовується одиниця по шкалі X (чим більше відповідає всім характеристикам граматикалізації – рівень кореляції з синтаксичним слотом, втрата лексичного значення), тим ближче до мінімального значення вона розташовується на шкалі Y та навпаки. Невисока залежність одиниці від власної синтаксичної позиції у реченні, наявність ядерного семантичного компонента, здатність до поєднання сприяє розширенню транспозиційного потенціалу граматичної одиниці у мові.

Стосовно первинних граматичних прийменників та їхньої позиції на шкалі «граматикалізації-транспозиції», то їх формування шляхом «чистої» граматикалізації, існування чітко вираженого граматичного значення, морфологічна простота та ви-

щий рівень кореляції з синтаксичною позицією вказує на високий рівень граматикизації цих одиниць та незначний транспозиційний потенціал. Для прикладу, транспозиційний потенціал наявний у таких одиниць як *by, in, near, off, on, out, over, past, round, since, through, to, up* тощо [10; 11], а на шкалі «граматикизації-транспозиції» вони розташовуються вгору по осі X.

Складені однослівні прийменники – одиниці, що на сучасному синхронному етапі становлення мови розглядаються як однослівні лексеми, хоча з діахронної точки зору складаються принаймні з двох конститuentів. Провідним способом творення є процеси «паралельної» та «послідовної» граматикизації, які характеризуються підсиленням граматичного значення службової частини мови (конститuent 1) при поєднанні з повнозначною частиною мови (конститuent 2) [2].

Загальна схема граматикизації складених однослівних прийменників виглядатиме наступним чином:

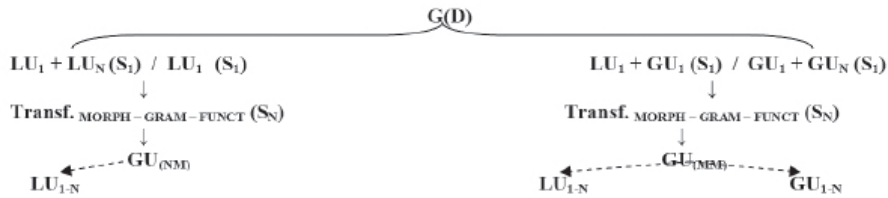

Рис. 3. Граматикизація складених однослівних прийменників

Граматикизація сучасних складених однослівних прийменників у мові відбувається двома шляхами: «послідовним» та «паралельним». При «послідовній» граматикизації у мові виникає повнозначна лексична одиниця (LU_1) або ж відбувається злиття кількох повнозначних лексичних одиниць, які на певному синхронному етапі (S_N) зазнають впливу граматикизації ($Transf. MORPH-GRAM-FUNCT$) – обов'язково – на функціонально-граматичному рівні, факультативно – на фонологічному та морфологічному рівнях. У результаті завершення процесу граматикизації виникає нова граматична одиниця з новим граматичним значенням ($GU_{(NM)}$). Лексичні одиниці, що брали участь у цьому процесі або ж зникають з мови або продовжують функціонувати поряд із новою граматичною одиницею. «Паралельна» граматикизація полягає у поєднанні лексичної та граматичної (GU_1) або ж двох граматичних одиниць з подальшою трансформацією на різних мовних рівнях у межах певного синхронного періоду (S_1). У результаті цього типу граматикизації виникає нова граматична одиниця з модифікованим граматичним значенням ($GU_{(MM)}$), а не новим як це у випадку з «послідовною» граматикизацією. Лексичні (LU_{1-N}) та граматичні (GU_{1-N}) одиниці, що брали участь у процесі граматикизації можуть виходити з ужитку чи продовжувати функціонувати у мові.

Новоутворені складені однослівні прийменники як і первинні граматичні прийменники можуть функціонувати без змін ($\emptyset$), зазнавати граматикизації ($GRAM$), трансформуючись у комплексні багатослівні одиниці, чи підпадати під дію функціонально-граматичної транспозиції ($TRANSP$), що є одним з найпоширеніших шляхом розвитку складених однослівних прийменників. Це, напевно, пояснюється тим, що в одиницях, які зазнали паралельної чи «послідовної» граматикизації, лексичне значення одного з конститuentів починає превалювати над граматичним значенням другого, а отже стає визначальним для всієї лексичної одиниці. Відповідно, рівень транспозиції безпосередньо залежить від граматикизації одиниці – превалювання лексичного значення над граматичним, низький рівень кореляції лексеми та синтаксичного слоту, значна здатність до когезії та подальшої універбації, вказує на високий рівень функціонально-граматичного потенціалу таких одиниць. На шкалі «граматикизації-транспозиції» складені однослівні прийменники розташовуються вздовж осі Y. Високим рівнем транспозиційного потенціалу характеризуються такі одиниці: *above, about, along, before, below, behind, down, within* тощо [10; 11].

Комплексні багатослівні прийменники – комплексні одиниці, що складаються з двох та більше окремих конститuentів, розглядаються як сталі цілісні граматичні одиниці та зазвичай формуються у відповідності до певних конструкцій [9, с. 3]:

2-конститuentні конструкції – LU/GU (adv./adj./conj) + GU (prep.): *upwards of, exclusive of, as for etc.*;

3-конститuentні конструкції – GU (prep.) + LU/GU (noun/not nominal element) + GU (prep.): *in view of, with regard to, in spite of, as far as etc.*;

4-конститuentні конструкції – GU (prep.) + GU (det.) + LU (noun) + GU (prep.): *in the light of, in the face of etc.*

Наразі комплексні багатослівні прийменники перебувають на етапі свого формування, тобто граматикизації. Про це свідчить відсутність у лінгвістиці спільного трактування цих конструкцій як єдино-цілісних граматичних одиниць з огляду на те що, кожен елемент такої конструкції все ще зберігає своє власне незалежне значення, що зазвичай не спостерігається в одиницях, які пройшли процес граматикизації.

Найбільш дослідженими є 3- конститuentні прийменники, що зазвичай відповідають структурі PNP конструкції. Ступінь граматикизації цих одиниць у порівнянні з 4-конститuentними конструкціями (й ті, й інші містять номінативний елемент) є значно вищим, оскільки складові 3-конститuentної конструкції практично втратили своє лексичне значення, на що вказує відсутність в їх структурі такого формального показника номінативного значення як означальний елемент (артикль), який все ще зберігається у 4-конститuentних прийменниках. Р. Квірк та ін. визначили 9 критеріїв, що сприяють розмежуванню комплексних 3-контитuentних прийменників від схожих «вільних» PNP конструкцій, а саме: *прийменник 2 змінюється, категорія числа іменника змінюватиметься, іменник змінюється у відповідності до означального слова, прийменник 1, прийменник + доповнення змінюється на присвійний займенник, прийменник 2 + доповнення зникають, прийменник 2 + доповнення замінюються вказівним займенником, іменник замінюється іменником зі схожим значенням, іменник модифікується прикметником* [12, с. 671–672]. Ми вважаємо, що цей перелік модифікацій необхідно застосовувати і до 4-конститuentних конструкцій, оскільки використання принаймні однієї з них вказує на неостаточну втрату конструкцією, а зокрема номінативним елементом, свого лексичного значення, тобто процес граматикизації цих одиниць є ще незавершеним.

У процесі аналізу граматикизації 3- та 4-конститuentних комплексних багатослівних прийменників, зазначимо, що 3-конститuentні одиниці перебувають на завершальному етапі процесу граматикизації, адже вже пройшли такі стадії як втрата формальних показників лексичного значення, відповідно, превалювання граматичного значення над лексичним та універбація. Можемо припустити, що наразі вони перебувають на етапі злиття та фосилізації, що згодом призведе до їх перетворення у неподільну конструкцію – комплексні багатослівні прийменники є проміжною ланкою на шляху до виникнення нових однослівних прийменників

На противагу їм, 4-конституентні конструкції перебувають на початковій стадії граматикизації – починають втрачати формальні показники лексичного значення, звужувати його та підпорядковувати граматичному значенню. Подібна ситуація спостерігається також у 2-конституентних конструкціях, які, у своїй більшості, знаходяться на початковій стадії граматикизації, адже лексичне значення одного з компонентів превалює над граматичним значенням цілої конструкції тощо.

Як засвідчують факти, до остаточного завершення процесу граматикизації, як це відбулось у випадку зі складеними однослівними прийменниками, а саме до переходу граматичних одиниць з категорії комплексних багатослівних прийменників у категорію складених однослівних, відсутні будь-які передумови для подальшої транспозиції таких одиниць.

Перспектива подальшого дослідження полягає в аналізі інших груп службових слів, що є об'єктом граматикизації, а у подальшому й транспозиційних процесів. Важливим напрямом досліджень може стати вивчення функціональної та дискурсивної семантики цих одиниць у мові.

Литература:

1. Гак В. Г. Транспозиция / В. Г. Гак // Языкознание : большой энциклопедический словарь [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – 2-е изд. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2000. – С. 519.
2. Ковбаско Ю. Г. Лексикалізація та граматикизація як способи творення і функціонування локативних й темпоральних лексичних одиниць / Ю. Г. Ковбаско // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. – Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2015.
3. Маркарян Р. А. Грамматикализация и лексикализация / Р. А. Маркарян // Вестник РАН, № 6. – М., 1969. – С. 69–77.
4. Brinton L. J., Traugott E. C. Lexicalization and Language Change / L. J. Brinton, E. C. Traugott. – N.Y. : CUP, 2005. – 215 p.
5. Haspelmath M. From Purposive to Infinitive: a Universal Path of Grammaticization / M. Haspelmath // Folia Linguistica Historica. Volume 23, Issue Historica Vol. 10, 1–2. – Berlin : Mouton de Gruyter, 1989. – Pp. 287–310.
6. Haspelmath M. On Directionality in Language Change with Particular Reference to Grammaticalization / M. Haspelmath // Up and Down the Cline – The Nature of Grammaticalization. – Amsterdam : University of Amsterdam, 2004. – Pp. 17–44.
7. Heine B. Grammaticalization / B. Heine // The Handbook of Historical Linguistics, ed. by Brian D. Josef and Richard D. Janda. – Oxford : Blackwell, 2003. – Pp. 575–601.
8. Himmelmann N. P. Lexicalization and Grammaticalization: Opposite or Orthogonal? / N. P. Himmelmann // What Makes Grammaticalization? A Look from its Fringes and its Components, ed. by Bisang W., Himmelmann N. P., Wiemer B. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2004. – Pp. 21–42.
9. Hoffman. Grammaticalization and English Complex Prepositions. A Corpus-based Study / S. Hoffmann. – London, N.Y. : Routledge, 2005. – 214 p.
10. Kovbasko Yu. H. Prepositions of Place from Historical Perspective and the Preconditions for Their Transposition / Yu. H. Kovbasko // Наукові записки. Серія: Філологія (мовознавство). – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2013. – Вип. 18. – С. 34–42.
11. Kovbasko Yu. H. Prepositions of Time from Historical Perspective and the Preconditions for Their Transposition / Yu. H. Kovbasko // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. – Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2014. – Вип. 690–691: Германська філологія. – С. 270–275.
12. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. A Comprehensive Grammar of the English Language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik. – N.Y. : Longman, 2000. – 1779 p.
13. Traugott E. C. Exaptation and Grammaticalization / E. C. Traugott // Linguistic Studies Based on Corpora. – Tokyo, Hituzi Syobo Publishing Co., 2004. – Pp. 133–156.
14. Vogel P. M. Grammaticalization and Part-of-Speech Systems / P. M. Vogel // Approaches to the Typology of Word Classes. – Berlin, N.Y. : Mouton de Gruyter, 2000. – Pp. 259–284.
15. Willis D. Syntactic Lexicalization as a New Type of Degrammaticalization / D. Willis // Linguistics 45(2). – 2007. – Pp. 271–310.
16. Wischer I. Grammaticalization versus Lexicalization: 'Methinks' There Is Some Confusion / I. Wischer // Pathways of Change: Grammaticalization in English. – Amsterdam : University of Amsterdam, 2000. – Pp. 355–370.

УДК 821.161.2 – 31 Копиленко.09

І. А. Коломієць,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків

ОБРАЗ БЛАЗНЯ: ДИНАМІКА РОЗВИТКУ В ТВОРЧОСТІ О. КОПИЛЕНКА 1920–30-Х РОКІВ

У статті проаналізовано художню реалізацію образу блазня у творчості О. Копиленка. На матеріалі романів письменника «Визволення» та «Народжується місто» досліджено особливості функціонування та смислової трансформації цього образу – від сміховинно-сатиричної традиції до проблематики юродивості та божевілля в літературі 1920–30-х років. Висновок про важливу символічну роль образу блазня в рамках літературного контексту доби надає можливість нового підходу до інтерпретації художніх творів цього періоду, їх ролі в соціалістичній парадигмі першої половини ХХ століття.

Ключові слова: динаміка образу, блазень, юродивий, виробничий роман, інтелектуальний роман, соціалізм.

ОБРАЗ ШУТА: ДИНАМІКА РАЗВИТИЯ В ТВОРЧЕСТВЕ А. КОПЫЛЕНКО 1920-30-Х ГОДОВ

В статье предпринята попытка анализа художественной реализации образа шута в творчестве А. Копыленко. На материале романов «Рождается город» и «Освобождение» исследованы особенности функционирования и смысловая трансформация этого образа – от юмористически-сатиричной традиции и до проблематики юродивости и сумасшествия в литературе 1920–30-х годов. Вывод о важности символической роли образа шута в рамках литературного контекста эпохи позволяет найти новый подход к интерпретации художественных произведений этого периода, их значения в социалистической парадигме первой половины ХХ века.

Ключевые слова: динамика образа, шут, юродивый, производственный роман, интеллектуальный роман, социализм.

THE IMAGE OF FOOL: DYNAMICS OF THE DEVELOPMENT IN ALEXANDER KOPYLENKO'S NOVEL FICTION

In the article the literary realization of the image of jester in creative activity of A. Kopylenko is analyzed. Based upon the content of writer's novels «Liberation» («Визволення») and «The City is Rising» («Народжується місто») the both this image's features of functioning and transformation of meaning are studied within the frameworks of humor tradition and problematic of god's fool and madness in the literature of 1920–30th. In A. Kopylenko's literary activity was observed seman-